

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄՆ Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԱՃԱՐԻ

7) խնամկարը կ'ամբողջամայ սրտառուչ արձամագրութեամբ մը, որ կը հաստատէ թէ Ս. Յարութեան Համաշխարհային Քրիստոնէական այս ուխտատէրին մէջ ամիկա յուշարձան մըն է մուրհուրած Համաշխարհային Առաջին պատերազմին թրքական եթաղամին զոհ գացած մեր երկու միլիոն մահատակներու սուրբ յիշատակին: Արձամագրութեան պարունակութիւնն է հետեւեալը .-

« Ի Հայրապետութեան Ս. Ս. Վազգէմայ Սրբազմագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց եւ ի Պատրիարքութեան Երուսաղիմայ Ս. Եղիշէի Ա. Արքեպիսկոպոսին շինեցաւ խնամկար յատակ Ս. Եկեղեցւոյս, ի թուին ՌՆԻԴ-ՌՋՀԵ, վասն յիշատակի եւ փրկութեան բիւրաւոր մահատակացն Ազգիս Հայոց, որք ամկան յընթացս Համաշխարհային Առաջին ճակատամարտին ՌՅԿԴ - ՌՋԺԵ. Յիշատակն արդարոց օրինութեամբ եղիցի »:

Յոյն երկու խնամկարներուն շարադրամբը ու գծագրութիւնը կատարուեցաւ ամձմապետ մեր կողմէ եւ Ջերդ Ամենապատուութեան վաւերացումն յետոյ ամոր թեքմիք իրագործուր կատարեց խնամկարի Հրեայ արուեստագիտուհի Տիկին Սեվա Եօֆֆի:

8) Ս. Լուսաւորիչ Տաճարի վերամոտորութեան մէջ ուրիշ կարեւոր իրագործում մը եղաւ Տաճարի հիւսիսային Կոստանդինեան պատի առջեւ կամգնումը Հայկական գեղեցիկ խաչքարի մը մէկ մէթը լայնքով եւ 2.65 մէթը բարձրութեամբ: Այս խաչքարը կամգնուեցաւ ի յիշատակ Ս. Յարութեան տաճարէն մերս կատարուած Հայկական վերամոտորութեան գործին: Ամիկա հարազատ վերաբարձրութիւնն է Ս. Էջմիածնի վեհարանի մուտքին կամգնուած մոր մէկ խաչքարին:

Շատ մարտն ջանդակուած ցամցաթել հիւսկէն յատակի մը վրայ Հայկական խաչն է կազմուած բուսական եւ երկրաչափական մօթիֆներէ, որ վարեն շրջապատուած է մոյն մօթիֆներով կազմուած երկու թեւերով, եւ այս բոլորը կը համգչին կ'որ վարդեակի մը վրայ, որուն կեդրոնին կայ թռչնիկ մը՝ թռած ճարտարապետական տրամալարի մը վրայ: Ան կը խորհրդանշէ ճարտարապետական արուեստի հոգին, տաղամղը:

Խաչքարը ունի հետեւեալ արձամագրութիւնը .-

« Ի Ողբամաւորում* . . . ամեայ վերամոտորութեանցն Ս. Յարութիւն Տաճարին, ի Հայրապետութեան Ս. Ս. Վազգէմայ Սրբազմագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց եւ ի Պատրիարքութեան Ս. Երուսաղիմայ Ս. Եղիշէի Ա. Արքեպիսկոպոսին »:

Այս խաչքարին գետեղումը Ս. Լուսաւորիչի մէջ մեզի համար իրաւական տեսակէտէն յաջողութիւն մըն էր, կատարուած ի հեռուկս Յոյն եւ Լատին համայնքներու չկամութեան:

Ս. Լուսաւորիչ Տաճարի վերամոտորութեանց ընթացքին, մեզի իրաւակից Յոյն եւ Լատին համայնքներու հետ չունեցանք աչքառու վէճեր: Յոյներ եկեղեցւոյ այս մասին մէջ չունին ոչ մէկ սեփականութիւն, իսկ Լատիններ, որոնք սեփականատէրն են Ս. Լուսաւորիչի կից Գիւտ Խաչի ալիին, չունեցան իրաւական վէճեր ամոր համար որ Ս. Լուսաւորիչ Տաճարին մախորդ մոտորութեան առիթով (1937-1951) արդէն իսկ կատարուած էր գրաւոր համաձայնութիւն մը, որով ճշդուած էին Հայապատկան Ս. Լուսաւորիչ Տաճարին եւ Լատինական Գիւտ Խաչի Ալիին Հայ-Լատին սեփականութեան սահմաններու ճշդումները, համաձայնութիւն մը՝ որ իր կարգին հիմք ունէր 19րդ դարուն թրքական տիրապետութեան շրջանին կատարուած մէկ համաձայնութիւնը: Սահմանագլխային մոտորութիւնները մենք կատարեցինք համաձայն մախիկն համաձայնութիւններուն եւ հետեւաբար մեր մոտորութեան գործը ընթացաւ առանց իրաւական վէճերու:

Սակայն իբրեւ ապագայի մախագոյնութիւն Ս. Հեղինէի պատուհանին արտաքին, Գիւտ Խաչի Ալիին մայող երեսին վրայ գետեղեցինք երեք Հայկական փոքր խաչքարեր, այդ կէտին վրայ մեր սահմանագլուխը աւելիով ճշդուած ըլլալու համար:

Ս. Լուսաւորիչ Տաճարին վերամոտորութեան գործը աւարտեցաւ 1978ի վերջերը: Այս առթիւ Տաճարին Հիւսիսային պատին վրայ, դասին կողմակի մուտքին վերեւ գետեղեցինք վերամոտորութեան հետեւեալ յիշատակարանը.-

« Ի Հայրապետության Ս. Ս. Վազգենյան Սրբազմագոյն Կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց եւ ի Պատրիարքութեան Ս. Երուսաղիմայ Ս. Եղիշէի Ս. Արքեպիսկոպոսին մորոգեցաւ եկեղեցիս Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչիմ արդեամբք Ս. Աթոռոյս, ի վայելումն Ազգիս Հայոց ՌՆԻԷ - ՌՋՀԷ:

Հազիւ վերջացած էր Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վերամորոգութիւնը, 15 Հոկտեմբեր 1980ի գիշերային ժամը 10ին, Ս. Յարութեան մեր Տեսուչը հեռաձայնային խօսակցութեամբ կը հաղորդէր թէ հրդեհ մը ծայր առած է Ս. Լուսաւորիչ Տաճարէն մերս: Միաբանութեան բոլոր անդամներով մոյմյետայն փութացինք Ս. Յարութիւն: Կրակ առած էր Գիւտ հաշի Այրիմ աստիճաններում մօտիկ, մեր «Խաշի Վերադարձի» պատկերին տակ գտնուող վերամորոգութեանց լաստակ-փայտերու կոյտը, այրած էր «Խաշի Վերադարձի» պատկերի հսկայ իւղամկարը, իր փայտեայ մեծադիր շրջանակով միասին, եւ վնասուած այդ մասի առաստաղիմ ծեփը, իւղամկարին վերեւ: Կրակը մարեցաւ Միաբան Եղբայրներու բուն աշխատանքով: Ապա հասան հրշէջներ եւ ռստիկանութիւն, եղան հարցաքննութիւններ եւ կրակին ծայր տուող պատճառները մնացին անձնած:

Յաջորդող օրերում ամփիջապէս վերամորոգեցինք առաստաղի վնասուած ծեփը: Իսկ «Խաշի Վերադարձ»ի մկարը փոխանակուեցաւ մորով մը, որ պատրաստուեցաւ Երուսաղէմացի իւղամկարիչ Յարութիւն Հալէպլեանի կողմէն 1986-87 տարիներում: Իսկ 1987ի Գիւտ հաշի տօնիմ զետեղուեցաւ եւ օծուեցաւ:

Նկարին բարերարներն էին Արժանթիմաբնակ Տէր եւ Տիկին Արմէն եւ Նէլլի Զիմնօգեան ազգամուէր եւ եկեղեցասէր ամուլը, որոնք համրածամօթ են մեր ազգային շրջանակներում մէջ իրենց բարերարութիւններով:

(շարունակելի)

ԿԻՒՐԵՂ ԵՊՍ. ԳԱԲԻԿԵԱՆ

***Քիւր պիտի փորագրուի յետագային, երբ աւարտի վերջնականապէս Ս. Յարութեան վերամորոգութիւնը:**